

A BARLANGOK HOSSZÁNAK ÉS MÉLYSÉGÉNEK SZÁMÍTÁSA

A Nemzetközi Szepleológiai Unió bizottsági határozatainak ismertetése

Az 1961-ben Bécsben megrendezett III. Nemzetközi Szepleológiai Kongresszus ideiglenes bizottságot hozott létre a világ leghosszabb és legmélyebb barlangjai jegyzékének összeállítására. A bizottság az 1965. évi ljubljanai IV. Nemzetközi Szepleológiai Kongresszus külön ülésén terjesztette elő az összeállított jegyzéket és a jegyzék összeállítása során felmerült megoldatlan elvi kérdéseket. Nem volt ugyanis eddig nemzetközileg elfogadott és egységesen alkalmazott szabályzat, hogy milyen módon lehet egy barlang teljes hosszát és mélységét kiszámítani. Miután a gyakorlatban számos kérdésben helyenként egymástól eltérő elveket alkalmaztak, szükségessé vált egységes szabályozás kidolgozása.

Példaképp megemlítek néhányat a leggyakrabban felmerült vitás kérdések közül:

1. A felmérés során kialakított sokszögvonala hossz-értékét vagy a barlangfolyosók tengelyének hosszát kell-e a barlang hosszúságának kiszámításánál figyelembe venni?

2. A vízszintestől eltérő, ferde, lejtős járatoknál a térképre kerülő vízszintesre redukált értéket, vagy a lejtőn mért valószínű hosszértéket kell-e figyelembe venni?

3. A barlang emeleit összekötő kürtők, a lépcsőzetes barlang függőleges szakaszai, valamint a járatok mennyezetein található vakkürtők hossza beleszámít-e a barlang össz-hosszába?

4. Összesíthető-e a bizonyítottan egyetlen hidrogén-reaktív rendszert alkotó barlangszakaszok hossza, ha azok között járható összefüggés még nincs feltárva? (pl. a Baradla össz-hosszába beszámítható-e az Alsó-barlang hossza?)

5. A bejárat, de fel nem mért barlangszakaszok becsült hossza beszámítható-e a barlang össz-hosszába?

6. A barlangok mélységét a bejáratától kell-e a mélypontig számítani, ha a bejárat szintje fölött is ismerünk járatokat?

7. A barlang mélységeként megadható-e a felszíni víznyelő és a hegylábi forrás közti szintkülönbség, ha a vízrajzi összefüggés bizonyított, de az összefüggés a nyelő és a forrás között még nincs végig feltárva?

És még sorolhatnám azokat az elvi kérdéseket, amelyek terén az egyes országokban, sőt még azonos országokon belül, az egyes kutatók vagy kutatócsoportok között is eltérő gyakorlat alakult ki.

A kongresszus hosszúságú vita után az egységes gyakorlat kialakítása érdekében egy sor határozatot hozott, és ezzel jelentősen előrelépett a barlangok nemzetközileg egységes dokumentálása terén.

A kongresszus ajánlására a Nemzetközi Szepleológiai Unió alakuló közgyűlése állandó bizottságot

hozott létre a világ leghosszabb és legmélyebb barlangjai jegyzékének folyamatos vezetésére, és a barlangi dokumentáció ilyen vonatkozású elvi kérdéseinek egységesítése érdekében. A kongresszus a bizottság tagjává választotta e sorok íróját is.

A bizottság I. számú körlevelében közzétette a kongresszuson elfogadott elvi határozatokat. Ezeknek magyar fordítását alább közlöm, zárójelben pedig a hozzájuk fűzött kiegészítő magyarázataimat:

„A leghosszabb barlangok összehasonlítási alapja a teljes hosszúság (össz-hossz), ami a barlang valamennyi folyosója, terme, kürtője stb. *felmért és térképen rögzített* hosszának összeadásából adódik. (Eszertint becsült hosszak beszámításának nincs helye, viszont a kürtők hosszának igen.)

A járatokat hosszanti tengelyük mentén kell mérni (és nem a poligon oldalakat összeadni).

A teljes hosszúság (össz-hossz) kiszámításánál a *valóságos*, nem pedig vízszintesre redukált hossz-értéket kell összeadni (tehát lejtős vagy függőleges járatokban a lejtő, illetve a függőleges szakasz, kürtő, vakkürtő teljes hosszát).

Ha egy környéken több szomszédos barlangot ismerünk, még ha egységes kialakulásúak is, nem tekinthetjük őket egy barlangnak mindaddig, míg nem sikerül közöttük összeköttetést feltárni, és azt be is járni. Ezért pl. a Postojnai-barlang teljes hosszába nem számítható be a Planina-barlang hossza, bár bizonyítottan ugyanaz a föld alatti folyó folyik át mindkettőn, de nincs bejárat összeköttetésük. (Ugyanígy nem számítható a Baradlához az Alsó-barlang hossza sem, amíg nincs feltárva járható, illetve áthatolható összeköttetés).

A világ legmélyebb barlangjainak (zsombolyainak) összehasonlítási alapja a *szintkülönbség*, vagyis a barlang legmagasabb és legmélyebben fekvő *felmért* pontjai közti magasságkülönbség (tekintet nélkül arra, hogy hol nyílnak a bejáratai). Tehát nem fogadható el egy karsztvidék legmagasabb fekvő víznyelője és legmélyebb szinten fakadó karsztforrása közötti magasságkülönbség a köztük levő barlang mélységeként, ha nincs bejárat és felmért föld alatti összeköttetés a két pont között”.

A fenti határozatok a magyar barlangkutatás, illetve barlang-dokumentáció vonatkozásában is nagyjelentőségűek, mert a bennük szabályozott kérdésekben nálunk sem volt eddig teljesen egységes a gyakorlat. A jövőben e határozatok a magyar barlangkutatók számára is kötelező érvényűek, ami a magyar barlang-dokumentáció számára is biztosítja az egységes értékelés lehetőségét.

Dr. Dénes György